

Til Japan

Allerede i flyet var jeg klar over, at det bar mod en anden kultur – passagererne skiftede sko! Af med de store udendørs sko og på med et par tøfler, som de trak op af håndtasken. Og da jeg ankom til Osaka d. 5. Maj, havde jeg også forstået, at mad i Japan kan være en passion, for kvinden ved min side fik tårer i øjnene, da den plasticindpakkede flymad kom: ”Se det er nudler!” Hun og hendes mand havde været en uge i Europa, uden denne spise, og ved gensynet var glæden så stor, at en samtale mellem os blev indledt, med det uopslidelige emne ”mad” som omdrejningsakse.

Jeg blev modtaget af ”flyvende fisk”. Karper viftede i vinden overalt og hyldede drengene. De farvestrålende fisk repræsenterede familiemedlemmerne og hang, i alle størrelser, på huse og på høje stænger i haverne. Som i en drøm. Lederen af Artbase Null, Non Kitamura, som jeg har lært at kende i Brande, hentede mig i lufthavnen. Han driver et internationalt kunstcenter, hvor kunstnere fra hele verden kan bo og arbejde. Han var ved at montere en større international udstilling i Yamada House, en udstilling med bl.a. dansk deltagelse af Steen Rasmussen, Niels Frank og Felix Pedersen. Jeg blev inviteret til at deltage med nogle af mine små nordiske træsnit. Og fordi det var årsfest for drengene, fik jeg en fin pakke bambusblade, hvori der var noget sødt klæbrigt ris, som japanske børn åbenbart ynder – det smukkeste slik jeg har set!

Næste dag, efter en aften med delikate svampe og bambusskud, rigelige mængder af godt, japansk øl og samtaler om zen-veje, kørte billedkunstneren Reiko Ueda og Mr. Kitamura mig ud i bjergene til Inunaki-onsens, fordi jeg gerne ville opleve de japanske shintohelligdomme. Det blev en fantastisk tur op ad det hellige bjerg, gennem skoven. Shinto knytter sig stærkt til naturen. Jeg kravlede gennem både træer og udhulede sten for at få kraften fra guderne, som bor her, og som kan helbrede alverdens trængsler. Også jetlag og søvnløse døgn. Dagens pilgrimstogt var en magisk åbning. Jeg fandt ud af, at jeg er en gris, født i grisens år, altså, og da det netop er grisens år, er det mit lykke år! Jeg købte naturligvis en lille træplade, en ema, med en gris på, som munkene stemplede med røde helbreds- og lykketegn og bemalede med tusch. De sad i lotusstilling i indigoblå kjortler ude under halvtaget, dybt inde i skoven. Den søde krydrede duft fra røgelsen og lyden af plaskende vandfald og fuglekvidder, var en del af sceneriet. Jeg lagde små mønter og trak i snoren ved tempelindgangen, som fik klokkerne til at ringe. Jeg lærte at sige tak og at klappe i hænderne. Trætheden lattede lidt, da jeg vandrende under spidslønnens stjerner. Jeg var virkelig kommet til solopgangens land og havde nærmest ikke sovet i to døgn!

De hellige kilder og templer ved Senan var bjergtagende. Ved synet af alle de små altre og vandtrug, blomster og menneskeønsker hele vejen op af ad skovens stier og trapper, som udgjorde ydmyge og større tempelanlæg, var jeg allerede solgt: Japan er en levende kultur i skønhed. Shintoaltrene i skoven stod side om side med templer for Buddha. Og det er ikke ualmindeligt, skulle det vise sig, da jeg senere besøgte private hjem, at man uden blufærdighed bad for ”good business” ved det ene husalter, og så noget mere overordnet, ved det andet. Tolerancen overfor forskellige trosretninger, den polyteistisk opfattelse af verden, tiltaler mig. Knipper af ris henover dalen, eller ved vandfaldet, såvel som ved tempelindgangene, hylder guderne og frugtbarheden i shintoismen. Der er ligeså mange guder, som der er riskorn. Guden bor i alle ting. Også i vandfaldet, i stenene, i træerne. Jeg følte mig hjemme i dette eksotiske og samtidig rummelige filosofiske landskab, beriget af fremmedart og ritualer. Den orange farve som broerne, templerne og indgangsportaler havde, rørte mig dybt. Jeg ville male!

Med hurtigtoget Shinkansen fortsatte jeg mod min næste destination: Tempeltjeneste i Kyoto. Shinkansen farer gennem Japan som et lyn. Togene er hypermoderne, komfortable tekniske vidundere i stål og fart, med levende, uniformerede konduktører, der, som en anakronisme, bukker ved indgangen til hver kupe, før de billetterer. Modernitet og tradition helt parallelt. Mageløst.

Jeg havde fået ophold på dispensation, fordi jeg ikke kunne japansk, da jeg gik ind gennem tempeldøren i Chisekiin i Kyoto – iført grønne tøfler - for at deltage i alle husets skikke. Det værelse jeg fik tildelt var adskilt fra forgemakket med skydedøre i papir. På tatamimåtten lå min seng, en futon, og på et lille lavt bord midt i rummet stod der en tepotte, en kop og en dåse med grøn te. Og sandelig: Serveret på en lakeret bakke lå en nydelig foldet og stivet yukata. En pinje ude foran vinduet fuldendte synet. Jeg var nu midt i et japansk træsnit. Jeg indtog mit første rigtige bad i Japan i et stort badekar til fællesbrug og konstaterede, at badning er et aftenfænomen, man giver sig god tid til. Jeg nød den luksus at trisse rundt i min bomuldskimono og slippers og småsov i min celle, da morgen-gong-gongen lød. Sammen med en lille flok pilgrimme vandrede jeg klokken 5 igennem den blomstrende klosterhave til den store tempelsal.

Her deltog jeg så i først den lange meditative messe og herefter i den store ildrenselse. Alle ønsker, der er blevet

skrevet op på de lange træpinde, man finder udenfor templet, bliver kastet i ilden, og så går ønskerne i opfyldelse. Mørket er oplyst af et meget kraftigt bål, som buldrer og knitrer, mens trommer og pauker akkompagnerer den inciterende forsangers høje råb. Som i vekselsang, gentages eller besvares forsangerens ord af et stort kor, der tæller både mænd og kvinder i orange og dybblå dragter.

Efter hele denne dramatiske ceremoni blev vi inviteret ind i tempelhusene, og placeret med ansigtet vendt mod den 400 år gamle zen-have, der er kinesisk inspireret og klippet, så former og farver er afstemt til en rejse for sjælen til lyden af vand, synet af sten og aromatiske dufte fra blomstrende vækster. I morgenluftens klarhed sænkede freden sig. Munkene i den kontemplative orden serverede te, og jeg modtog den bitre grønne drik og den søde kage af et menneske, der sad på knæ overfor mig. Jeg selv knælede på gulvet foran en rød måtte. Det virkelige møde med nuet og øjeblikket indtraf. Jeg følte stor taknemmelighed over at blive taget imod af den japanske verden.

Japanerne siger: Kirsebærtræerne blomstrer også om natten. Månens skin og nattens cyklus er nærværende i tænkning og poesi. I templet havde man gamle vægmalerier, hele malede rum, hvor de fire årstider er malt med glødende skønhed. Da man dæmpede belysningen, oplyste de hvidmalede kirsebærblomster mørket. Prosaisk kan man sige, at månedyrkelsen er reminiscenser af en forankring i en agrarkultur, en kultur som ikke længere findes i norden, ej heller i det højteknologiske japanske samfund. Men denne usamtidighed har overlevet i kulturen, og dette spændingsfelt mellem nutidens aktuelle teknologiske stadie og kulturens rødder, der overleverer i nutidskulturen, er dybt inspirerende for mig.

Derfor blev jeg også særlig glad, da jeg fandt ud af at mit navn Karen Degett på Kandji betyder ” den kære tilsynekomst af månen”, så det har jeg i hvert fald lært at skrive i min kalligrafiundervisning, som var een af de discipliner, jeg havde fornøjelse af at stifte bekendtskab med, på Nagoya University of Art, hvor jeg startede mit arbejde som Artist in Residence d. 8 maj.

Jeg fik stillet et atelier til rådighed på universitet og indkvarteret i en lejlighed i det centrale Nagoya. Rejsen til universitetet på 1 1/2 time hver vej var en daglig inspirationskilde, mens arbejdet stod på. Tograjsen var et stykke af det almindelige, nutidige Japan, som viste adfærdskulturen i det offentlige rum. De daglige livsvilkår i et land med et stort befolkningstal omkring de større byer, hvor transporttiderne er lange, blev en del af min hverdag. Folk læste mangaer, tykke som telefonbøger, eller sms-ede. Der var ikke nogen snak. De allerfleste sov. Jeg kunne tage mine skitser af de sovende i smug, og sætte dem ind i mine malerier. Og det gjorde jeg.

Arbejdet i atelieret blev et spændende forløb, som de studerende fulgte, fra de hvide lærreder blev opspændt til billederne hang klar til udstilling. De kom også og viste hvad de selv lavede, og inviterede mig ud på afdelingerne, hvor jeg kunne se eksperimenter indenfor teknik og design, skulptur og glaskunst, som universitetets mange afdelinger rummede. Desuden var jeg en flittig gæst på det velassorterede bibliotek, hvor jeg fik hjælp af kunsthistorikere til at finde frem på hylderne. Det er ikke så let, når man ikke kender et lands alfabet.

Jeg holdt d.15 Maj en forelæsning om mit eget kunstneriske virke. Hjemmefra havde jeg lavet et PowerPoint-show med 150 værker fra mine udstillinger og projekter i 06/07, idet billeder i sådan en sammenhæng siger mere end ord. Selvom de fleste taler engelsk, flyder sproget ikke rigtigt. Men mange japanere genfandt forbløffende let sig selv i mine værker. Studerende og ansatte kom med bøger, de ville vise mig, omhandlende japanske traditioner og symboler. Mit motivområde, mennesket i kulturen og naturen, altså kult og rite er et godt udgangspunkt for udveksling. Adoranterne, de små kultfigurer fra bronzealderen, som jeg har udforsket i Europa, fandt efter forelæsningen vej til mig. I atelieret kom Maki, der er historiker, med den japanske variant af præhistoriske gudedukker og en invitation til sit hjem hvor hendes mand George, også interesserede sig for den tidlige kulturhistorie. De bød på en gennemført japansk middag. Maden var udsøgt, sushi og diverse delikatesser. De gærede bønner, proteinbomben natto, er ikke for tøsedrenge. Drikken var tre forskellige slags sake, hvoraf jeg fandt den mælkehvide bedst, selvom onde tunger kalder den for ren fusel. Det blev en festlig indvielse i japansk bordskik. Senere besøgte jeg bl.a. Nara Nationale Museum, der har en meget fin samling af tidlige frugtbarhedsfigurer, rituelle bronzer og Buddhaer.

Mødet med japansk kunst var dog, særlig for mig som grafiker, knyttet til Edo-kunstnernes unikke og levende penselføring. Her fortælles historier med humor og elegance. Udstillingen med Jakuchu på Aichi-museet var et betagende møde med den tids motiver og teknik. Billeder på ruller så jeg her for første gang. Årstidernes skiften, dyre- og menneskemotiver var malt på de store skærme med tusch og goache. ”Jukuchu and the age of imagination” viste virkelig en æra af fantasi, æstetik og komposition, en leg for ekvilibristen der kender instrumentet og kan jonglere med formen.

På museet i Ena så jeg den store mester Hirosige. Hirosigemuseet i Ena er en rejse tilbage i tiden. Billedsuiterne fortæller om rejsen som livsform for kunstneren, der på pionervis kortlægger og beskriver rejsens overnatningsmuligheder, geografi og erhvervsliv. Træsnittene er lavet i store oplag og har været en slags rejsefører og landkort for menigmand. De kan samtidig ses, som en videreførelse af fortælletraditionen, som man fx. finder den i de helt gamle ruller på Tunkugawa museet, eller i Nara, hvor nogen af de ældste historier findes. De store træsnitserier ”The fifty-three Stations of the Tokaido” og ”Sixty-nine Stations of the Kisokaido” bragte detaljerede oplysninger om folk og fæ. Den håndværksmæssige udførelse, farver og komposition er i dag en stor kunstnerisk inspiration. På museet kunne man i øvrigt trykke sit eget træsnit efter silikonekopier af Hirosiges originale stokke, og hermed studere håndværket helt ned i detaljen. Det var sjovt. Osse for de unge grafikstuderende, som jeg fulgtes med.

At Hoksai blev vist på en stor særudstilling i Nagoya, netop mens jeg arbejde i byen, var jo, hvad man kan kalde en appelsin i turbanen. Selvfølgelig var synet af originalen, den verdenberømte bølge, stort. Men hans utallige arbejder med rejsebeskrivelser var ikke mindre imponerende, en genuin oplevelse, der viste bredden og den utrolige produktion, denne myreflittige kunstner har efterladt, med sit særlige æstetiske og håndværksmæssige talent. Hoksai udstillingen var desuden givende, fordi der var en levende grafiker tilstede på ferniseringen. Han sad, i lotusstilling, og udførte trykket af Fuji, med samtlige farver fra 7-8 stokke. Med diverse redskaber omkring sig trykte han, dvs. froterede han, farverne på. Farverne var vandbaserede i modsætning til vores oliebaserede indfarvning.

Da jeg blev klar over, hvordan den japanske tradition for træsnit er forskellig fra den nordiske/germanske, holdt jeg, på professor Nishimuras opfordring, en workshop omkring træsnit. Her finder den virkelige dialog sted, når man, via sit håndværk, kan nå ind til en anden kultur og mødes tværs over sprogbarrierer. Man lærer sit eget håndværks særkende, og indhenter ny viden. Kunstneriske muligheder åbner sig. Man finder et fælles fundament, der rækker videre.

Showa Museum of Art besøgte jeg, som noget af det første i Nagoya, fordi jeg, efter min tempeloplevelse i Chisekiin, gerne ville vide mere om te-kulturen. Museet rummer en smuk, til dels antik, keramisk samling, traditionelle gamle tehuse og desuden information om teceremoniens etik og historie. Jeg blev senere i Hikone budt på te, endnu engang, og endelig også i Royanji templet i Koyoto, så mit indblik i denne handling, Ichigo-Ichi, hvor et møde er en livstid, er blevet afprøvet på flere måder. Kagerne, de søde sager, er ren konditorkunst og kulturen omkring dem, såvel som omkring teen, er meget mere levende, end jeg havde troet. Selv i private hjem fik jeg grøn pisket te med de yndigste kager til. Jeg drejede, som jeg havde lært, koppen i hånden og så anerkendende til dens mønster, ligesom de andre i selskabet. I Hikone, hvor en større ceremoni fandt sted, nikkede man til te-mesteren og fulgte samme gestik, som i templet. Jeg troede te sceremonier var meget lukkede. Jeg havde ikke forventet at opleve een eneste, så jeg føler mig meget privilegeret. Jeg har siddet i de smukkeste omgivelser i verden og ladet tankerne forblive i nuet. Det har skærpet min indre blik og udvidet min verdensopfattelse.

Måske har jeg været heldig. Jeg føler i hvert fald at jeg oplevede noget fuldstændig særligt, da jeg sad i No teatret i Nagoya. Det var en drøm, der her i gik i opfyldelse. Med mig havde jeg Tamiko, som var min tolk. Hun forklarede mig hovedindholdet af de tre forestillinger vi skulle se, to No-akter og een Kyogen i midten. Kyogen, dette komic-relief, som vi også kender fra Shakespeare, kom her til sin enestående ret: De publikummer der var faldet i søvn under den lange, melodiose, meditative tale i første afdeling vågnede op, da historien om færgemanden, der skulle ro sin gæst over vandet, mod at få fortalt en vittighed, med stor virtuositet og gestik fyldte scenerummet. Som teaterhistorisk interesseret var oplevelsen af formalscene, den faste dekoration af en pinje, stram koreografi og gestik omkring rollefigurer samt symbolik omkring brug masker og dragter helt utrolig interessant. Den fuldstændig rensede form for monolog/dialog, hvor stemmen og musikaliteten er rendyrket totalt, var en rejse til teatret urformer. Selv den Kgl. Ballet er næsten en fristil i forhold til No-teatret stramme og kodificerede bevægelses- og symbolsprog. Jeg nød den tre en halv time lange forestilling og er ikke endnu færdig med at øse af denne kilde. Maskens magi er gammel. Museet i Nagoya havde en del spændende No-masker og utroligt nok fandt jeg i Nara nogen ældre Gigaku-masker på museet der, dateret til 8th. årh. De kan godt ha været forbilleder for nogen af No maskerne.

I Hikone fik jeg lejlighed til at opleve endnu en No-teaterforestilling, hvor et større mandskor med de karakteristiske instrumenter – trommer og fløjte - dominerede. Maskerne, såvel som rollepartierne, ”nedarves” stadigvæk. De overleveres fra generation til generation. Efter forestillingen i Nagoya, inviterede Tamiko på aftensmad i sit hjem, familiens gamle traditionelle træhus nær Ise. Her levede tre generationer sammen, med husaltre for både Shinto og Buddha og man mente, at guddommen i Ise, beskyttede imod jordskælv. Det håber jeg virkelig, for huset åndede fred og megen skønhed og har gjort det, i flere hundrede år. De japanske papirskydedøre, som er så smukke, fungerer som en slags isolering. Om sommeren giver de huset kølighed og

om vinteren holder de på varmen i huset. Ildstedet var en stor keramisk krukke i midten af huset, der varmede alle rum op. Interiøret var spartansk. De mange rumdelere, metalskærme, hvoraf nogle malt af Kano-malere, var rene museumsstykker.

Tamikos køkkenkunst var udsøgt. Jeg blev af hendes svigermor opfordret til at klæde mig i et familieklenodie, en kimono i flere lag af silke, i røde og hvide farver, tung som bly. Det var den brudekjole, den ældste datter skulle have haft. Nu var den endt i kramkisten. Hun var aldrig blevet gift!

Kimonoen er jo noget af et eventyrkostume og den bruges flittigt stadigvæk. Mest eventyrligt i Gion-kvarteret i Kyoto, hvor Geishaerne ved skumringstide koket tripper forbi på høje træ klip-klapper hen over stenbroen til stævneføde, porcelænsmalede og hvidsminkede helt om i nakken. Med kulsorte øjne, små yndige munde og kunstfærdigt opsat hår forsvinder de ind i dyrt udseende etableringer, hvor en elegant blomsteropsats med orkideer møder det nysgerrige øje. Men bag forgemakket er alting afskærmet.

Til te-scereemonien i Hikone bar de fleste kvinder kimono, og ved andre festlige lejligheder så jeg ofte, også yngre kvinder i kimono. I metroen sås det en sjælden gang, at ældre kvinder var iført kimono, men jeg så skam unge damer i kimono på seven-eleven ved højlys dag, så selvom det langt fra er en hverdagsdragt, er den stadig i brug. Der er dog ingen tvivl om, at det er "out of fashion". Tøserne på Nagoya University of Art and Design kunne aldrig drømme om at vise sig i de traditionelle klude. Klædedragten blandt pigerne her, var i det hele taget sparsom. Der blev ikke brugt mange centimeter stof til kostumet, og de afklædte modeller havde i Europa udløst spontane voldtægter. Bare lår og strømpebånd, i laksko på tårnhøje hæle. Med kunstige øjenvipper og lange glitrende negle, lignede de luddere på arbejde. Det var daglig kost i metroen, sådan så de unge piger bare ud. Men de små push-up-bher over bare maver og piercede navler, blev ikke værdiget et blik, af de mandlige passagerer. Pigerne pillede ved lyserøde, perlebesatte mobiltelefoner, mens de velpressede jakkesæt på sædet ved siden af, læste tykke magaer eller sov. Tilsyneladende opdagede de to køn ikke hinanden. Fordi det japanske samfund er så trygt i det offentlige rum, som det er, så går den. Måske. Den var bare ikke gået her.

Mine malerier, bøger, fotos og de studerendes små gaver fyldte efterhånden atelieret. Buddha som slikkepind, oppustelige papirbolde, vifter i kulørte mønstre og sågar minikarper som hattenåle. Jo: Karpen fik jeg se i mange udgaver. En af de mest mytiske var nok besøget på et familiedrevent tilblivelsessted for vindkarper. Familien havde i 17 generationer, altså i flere århundreder, lavet batikfisk til drengenes fest. Her holdt man vejret: Et eldorado af bambus-skeletter, skabeloner, farver og vimpler, der gennem tiderne havde hobet sig op, udgjorde, sammen med århundreders støv og håndværksmæssige traditioner, værkstedet, der grænsede op til floden. Her blev farverne fikserede og fiskene indviet og døbt, inden de gik i luften. Det var gribende at møde de to grånende kunstnere, et ægtepar mellem 70 og 80 år, der havde ført arven videre, men ikke havde nogen, der kunne følge efter. De var barnløse.

Og nu kan jeg også lege karpe. Tamikos svigermor forærede mig en kimono i grønne farver i mønstre som en karpes skæl! Måske var hun, som Tamiko antydede, lidt "synsk", for hun mente, at det var karpen, der havde ført mig til Japan.

Opholdet på universitet endte med en stor udstilling på Galleri Bee, som blev godt modtaget. Jeg udstillede resultatet af tre ugers arbejde på universitetets gæsteatelier. Desuden havde jeg en række træsnit med fra Danmark, jeg gerne ville vise. De er fremstillet sidste år, på det Danske Institut i Athen, hvor jeg havde fået et arbejdsophold, for at fordybe mig i den europæiske kulturs rødder, den klassiske og minoiske kunst. Træsnittene vakte stor interesse pga. indholdet selvfølgelig, men især som en forlængelse af dialogen, jeg har haft med studerende og ansatte kunstnere, gennem workshoppen på universitetets grafiske afdeling. Teknik og håndværk blev gransket grundigt.

Det var naturligvis mine malerier der fyldte mest. Mine meget japanske motiver fra oplevelser i templer, mødet med kunsten og nutidsmenneskene appellerede åbenbart til både meget unge mennesker og et mere modent publikum. Når man, som jeg, kommer udefra og ser en kultur for første gang, rammer man måske noget, der er så typisk japansk, at mange japanere i hverdagen ikke længere ser det. I hvert fald fik jeg reaktioner bl.a. på min brug af den røde farve, som jeg netop synes er så øjnefaldende. I min fortolkning, i malerierne, kunne mange genkende sig selv. Bylivet og businessmennesket kontra den romantiske landskabstradition er nutidens Japan. Mennesket længes imod sine rødder og bærer dem med sig, som symbolik og kulturhistorisk tradition. Denne dybe iboende tiltrækning er ikke kun en nordisk melankoli. Den findes også i Japan.

De studerende og ansatte har lavet mange fine fester for mig med kulinariske oplevelser, så efter ferniseringen indbød jeg til fest efter dansk tradition sammen med Regis Rizzo, der, som franskmænd og ligeledes gæstekunstner på stedet, skulle sørge for at holde fransk tradition i hævd. Vi slog det bedste fra de to kulturer sammen: Ost og vin. Jeg sørgede for "dansk hygge" dvs. vi sad i halvmørket, med 40 fyrfadslys tændt, og spiste Danablue og drak rødvin, mens hyggen forplantede sig. Måske er det bare forelskelsen i Japan og i mødet, der

får alting til at blive så uendelig stort, men - mærkeligt eller ej - jeg fik en lille guldkarpe i gave til min fernisering af de studerende. Den bærer jeg nu i håbet om min lykke!

Inspiration og research omkring den mere specifikke japanske kultur blev fordybet på universitet og blev rettesnor for min rejse rundt i landet.

Slotsbesøg i Nagoya gjorde mig ikke så klog, som jeg havde håbet. Der var meget historie at hente, men man gik i gåsegang, og jeg havde svært ved at koncentrere mig i den tiltagende fugtige varme, juni måned bød på. Hikone-slottet var oprindeligt i sin fremtræden, men overblik over de forskellige slægters indbyrdes krige og samuraiernes sværds slag, fik jeg aldrig. Jeg nød Tokugawa-museets samlinger af klenodier. De kalligrafiske ruller, malerier og dragter fra No teatret, hvis mønstre og symboler viste filosofien vævet ind i stoffet, var mageløse. Sværds slag og slægtsfejder, blanke sværd og rustninger - det er her vi finder drenge og mænd trykke næsen flad mod glasruden i udstillingsmontren. Jeg forstår mig bedre på brød og skuespil, så ved jeg ikke om det er et genusperspektiv generelt, såvel i Japan som i Danmark? I hvert fald: Min passion var at besøge teatre, templer og te-huse!

Osu Cannon i Nagoya besøgte jeg tit, som et led i mit billedarbejde. Det var åbent og lå midt i byen, så der var meget liv omkring templet i dagligdagen, der inspirerede mig til flere malerier. Mest intenst for mig var selvfølgelig Chisekiin i Kyoto, hvor jeg kom helt ind på livet af stedets ånd, fordi jeg boede der. På min rundrejse til Kyoto, Osaka og Nara så jeg meget. Jeg udvalgte enkelte museer, udstillinger og seværdigheder for ikke at løbe sur i den enorme mængde der findes. Jeg opholdt mig så længe i helligdommene, at jeg nåede at mærke atmosfæren i de eksotiske rum, hvor hus og have gik i eet og hvor liv, symbol og tænkning hænger symbiotisk sammen. Men man er jo turist – sådan er det! Det lykkes ikke altid at fordybe sig, men ind imellem var der et lille sus fra evigheden.

I Eikando Zerim-Ji templet, fandt jeg således en meget fortættet skønhed og ophøjet ro. Jeg vandrende i de lange trækorridorer, der som drager bevægede sig langs skråningen mod skovens pinjer. En pinje endda med tredelte nåle. Pinjenålens tredeling skulle betyde viden, omsorg og oprigtighed – hvis man modtog dens tre velsignelser. Her oplevede jeg Sui-kin-kutsu, lyden af vandråbers musik, når de rislede ned i brønden gennem et bambusdæksel og steg op som en harpes dybe klang. Skyggen, duften af harpiks og fyrrenåle ved den kølige brønd var i sig selv en velsignelse i heden.

I Jishu Shrine, mødes de elskende fra hele verden. Her til valfarter de, for at finde kærligheden. Der hersker en ganske fortættet længsel, et håbets rum, i shintohelligdommen, hvor Jishu kan give kærlighed til hele jordens befolkning. Eller bare til den, der søger den. Her som der findes en ønskemagi, der rører mig dybt. Uanset hvad man tror på, rummer Jishu den smukke og ædle ideologi, at være: En cirkel af kærlighed bragt ind i denne verden. Thank you for coming such a long way to visit this shrine, står der ved udgangen – på en lang række sprog udover engelsk. Dog ikke på dansk!

I Zuigu-do-temple kravler jeg gennem mørket, og det var virkelig bælgravende mørkt! Jeg nåede ind til et center under templet, hvor en sten, med sanskrittegnet hara lyste i mørket. Den skulle man ønske ved, mens man drejede den mellem sine hænder. Men, da jeg ikke forstod japansk, og slet ikke var forberedt på dette altopslugende mørkedrama, da jeg løste min indgangsbillet til, hvad jeg troede var et almindeligt tempel, måtte jeg faktisk gå tilbage til indgangen for at få en forklaring, inden jeg kunne gennemføre. Jeg var alene i tunnelen. Det mindede mig mest af alt om een eller anden overlevelsesevølse i at gennemleve angsten for sit indre mørke. Det viste sig at være lige hvad det var: Man skulle finde lyset i sig selv!

Kiyomizu templet lå smukt på en terrasse med skovklædte bjerge til den ene side og storslået udsigt over Kyoto til den anden. Nedgangen gennem skovens løvsale svaledede i heden. En kop vand af den hellige kilde gjorde godt. Jeg nød den sammen med mange andre, der, som jeg, steriliserede metalkopperne på pinde i et ultraviolet destillationsskab, bygget ind i bjerget. Moderne teknik, hygiejne og magi – hånd i hånd.

Templet Sanjusangendo gjorde indtryk med sine fint smedede guldstatuer i hundredvis. Manglearmede figurer af Buddhaer, og foran dem, deres vagter i træ. Især var templets orangerøde farve så lysende, at den næsten skar i øjnene. Farven skulle kunne påvirke kroppens energisystem direkte, og koncentrere sig i hara-centret, ifølge buddhistisk tænkning. I Nishi Hongwanji-templet, det store moderempel for 12 millioner buddhister, findes også skoler hvor man kan sætte sig ind i Buddhas lære. Det er jo ikke gjort med at ose i bogbutikken, men, det gav da lidt appetit til at besøge templet, hvor jeg deltog i messen. Størstedelen af det enorme tempekompleks er under genopbygning i mange år frem, så vidt jeg husker til 2011.

Ninna- Ji havde de mest enestående rum med malerier, som man kunne nyde i fred, fordi der her var mennesketomt, og det kunne jeg behøve. Jeg var startet dagen med at skulle se Rokuon-ji, Den Gyldne Pavillon, og den var storslået, som det lå der og spejlede sig i søen, men man stod jo som sild i en tønde mellem uniformerede skoleelever og japanske turister i store flokke på fotosafari. Det blev en meget turistet oplevelse

og det samme ville have gjort sig gældende i Sølvtemplet, Ginkakuji, hvis det ikke havde virket så stærk på mig. Jeg glemte turbulensen omkring mig. At man laver en sten-sand-skulptur for at fange månelys og kaste det op på en tempelbygning, det er virkelig konceptuelt. Moshaver, vandspejlinger, blomstrende skønhed i de japanske haver var betagende, men denne månelysfanger - i formation, i forgængelighed, som fænomen - slår alt hvad jeg har set i Japan!

Det var dog heller ikke helt uden undren jeg forlod zen-haven i Ryoanji med de 15 sten og det revne grus. Efter en stund måtte jeg konstatere: Dette var ikke noget med at forstå. Man må overgive sig til at rejse ind i denne sirlige og samtidig rustikke æstetik, hvor stenpartier, som flydende øer mellem det revne grus ligger, som biotoper og bryder det stramme mønster. Funderingerne fortsatte på filosofstien, som er flankeret af kirsebærtræer. Måske er vi mennesker som isolerede sten-øer mellem sirligt revne kulturlag, og i gensynet med dette landskab finder sjælen fred. Filosofer som Nishida og D.T.Suzuki har spadseret her i dybe tanker før mig, deraf navnet. Nu midt i juni var kirsebærblomsterne blæst væk, men træernes skygge gav kølighed til den vandrende. I selskab med karperne, som svømmede frit i floden, der fulgte stien, følte jeg mig i min ensomhed som tilskuer til et romantisk digt. De få mennesker jeg mødte kom alle tæt og ømt omklamrede. Måske havde jeg hjemve.

I Nara boede jeg i en charmerende roycan, med blomstrende Rhodendendron, karpedam, bambusbroer, dejligt fællesbad og balkonværelse med lakbord midt på tatamimåtten. På min lille altan var livet pludselig atter overskueligt. Kyotos mange templer og pulserende liv, blev som strøget af. Freden i Naras små gader var vederkvægende. Bevæbnet med paraply, vandrede jeg mellem museer og templer i Nara. En hed regntid var begyndt.

Konfukji-templekset lå i et parklandskab midt i byen. Ved indgangen blev jeg mødt af hundredvis af skildpadder. Disse mytiske ur-dyr, som jeg elsker så højt, sad imellem byerne og soled sig på træstammerne i søen, foran trappen op til helligdommene.

I Shin-yakushiji-templet mødte jeg de mest signifikante vagter for Buddha, jeg har set. I den oprindelige placering og i den oprindelige tempelarkitektur, med tydelige græske referencer, stod de tolv guddommelige generaler. Trætemplet er det eneste, der har overlevet de mange brande,

Hovedattraktionen, den store Buddhas tempel, Todai-ji-templet, tiltrak mig naturligvis også. Her var det igen horder af skoleuniformer, der dominerede, og man kan jo kun glæde sig over, at man ikke er den eneste på dannelsesrejse. Unge japanere skal åbenbart kende deres kultur. Det er meget morsomt at se dem, med ungdommelig lystighed og i fine hvide og stivede skjorter, kravle igennem et lille hul i en af tempelbjælkerne, for at opnå Nirvana. Og bagefter se dem puste hinanden i ørene og koge over af hormoner, ikke så forskellige fra danske teenagere på skoleudflugt til Hammershus og Bornholmske rundkirker.

Udenfor Todai-ji står der en gudestøtte. En ikke særlig køn, frønnet skulptur, hvis navn jeg ikke husker. Den skulle bringe helbredelse, hvis man gav en lille pengegave. Penge op af lommen skal man jo ha alle steder, ikke mindst i den religiøse verden. Men denne undseelige træfigur udenfor den gigantiske Buddha, er måske rejsen værd, for guden helbreder alle sygdomme. Når man gned guden på det sted man havde smerter og sig selv bagefter på det dårlige sted, skulle sygdommen forsvinde. Det gjorde jeg, jeg havde haft hold i nakken i tre måneder. Det gik over! Tro – overtro – eller hokuspokus? Det virker. Og det kostede ikke mange yen, for de er ikke grådige, guderne, de vil bare ha en lille mønt, hvert sted! Det får de så.

Jeg besøgte No teatret i Nara. Her spilles forestillingerne udendørs, men desværre ikke, mens jeg var i byen. Videre gik min færd så til den sidste store oplevelse: Besøg på Kasuga Taisha. Jeg havde glædet mig til at se det, der skulle være en af Japans største shintohelligdomme. Vejen derop var flankeret med mange tusinde lygter. De gamle stenlygter, nogle med mosbelægninger på den grå granit, alle med indgraverede tegn og flere med papir for hullerne, vidnede om, de havde været i brug for nylig. Det må være et betagende syn, at komme ad den bugtede skovvej ved aften tide på templets lysfestdage, hvor der er levende ild i alle lygterne. På toppen blev jeg mødt af den skære orange farve, broer og tempelbygninger har. Jeg brugte en del tid her. Der var masser af liv. Unge par sad i samtale med unge nonner i åbne rum og blev spået om deres fremtid. Der var messer og meditationer, møder mellem mennesker. Munke i farverige klæder og kvinder med blomstropsatser i håret og orange buksedragter, kom og gik. Jeg tegnede, som jeg plejer, når jeg er på hellig grund. Da jeg kom ud i forgården, hvor alle disse lykkecharms og spådomsting kan købes, fotograferede jeg de farverige nonner og munke, som ekspederede. Det skulle jeg ikke have gjort. Jeg blev kraftigt tilrettevist. For første gang i Japans ellers så venlige, imødekommende og fotoglade kultur slog en jomfru med perlebesat hovedtøj med nakken. Jeg spurgte: Hvorfor. Hun sagde: Vi er for guder – ikke for mennesker!

Jeg sagde undskyld !! Naturligvis. Jeg fotograferer ikke, for at såre nogens følelser. Dog var jeg meget forundret. At udklæde sig så verdsligt, og stille sig op i handelsboder, for at lokke med løfter om lykke for mammon, kan ses af både guder og mennesker, men dette indebærer åbenbart ingen modsigelse for

tempeltjeneren. Muligvis var hun bange for, jeg kunne stjæle et lille stykke af hendes sjæl ved at fotografere hende. Og det har jeg måske gjort.

Moderne vestlig defineret kunst så jeg ikke så meget af. Den kan jeg se i Europa. Bare ikke præsenteret på Japansk. Derfor skal den nævnes, for den findes selvfølgelig overalt på de store museer i Tokyo, Osaka og i Nagoya. På The Kimura Teizo Collection på Aichimuseet i Nagoya fandt jeg fx. en strålende moderne samling, hvor Calder står uforglemmeligt. Calder, hvis mobiler i rummet og skulpturen i rundbuen ud mod museumshaven, er i fuldent dialog med den omgivende arkitektur, fordi helheden mellem det ydre og det indre går op i en højere enhed. Så japansk!

Mine øjne var som sagt ikke rettet mod Contemporary Art, i museal forstand. Men jeg var nysgerrig efter at se Toyota, som har sat Japan på verdenskortet, og hvis virksomhed har støttet min tur. Her ventede en stor oplevelse: Kunstmuseet. Alene arkitekturen er turen værd. Højt placeret i landskabet af den gamle slotsanlæg, med tehus og tilhørende haveanlæg, ligger det enkle og flotte museum omgivet af skulpturer. Et vandbassin forlænger terrassen, hvor en spejlskulptur leger med perspektiv og virkelighed. Refleksionerne i vandespejlet, forener gammelt og nyt. Herfra vandrer øjet med byens profil som kulisse ind i skulpturparken, hvor Henry Moores frodige, irrede volumen spiller op imod museumsbygningens mange rette linjer og rene flader. Indenfor på museet gør lysindfald og etageforskydninger, rummene til kunstværker i sig selv. Navnevæggen er uafrystelig. Et memento mori, et memorandum over verdenskunsten, står som en portal til nutiden, et grafisk digt. Samlingen er fornem, med højdepunkter indenfor moderne kunst fra hele verden. Og Edward Munchs "Kysset" vækker jo jublende genklang i en skandinaver. Jo, her ville man gerne udstille! Et udsøgt selskab.

Jeg besøgte en del gallerier i millionbyen Osaka, hvor jeg blev væk flere gange i byens labyrinter. Kunsten på gallerierne er spændende og anderledes end vi kender den, fra Europa. Lokale kunstnere, guidede mig. Uden Non Kitamura fra Art Base Null havde jeg været "lost in translations" her. Jeg kender jo de japanske kunstnere fra Brande workshops igennem 10 år, som kompromisløse og originale. Jeg fatter lidt mere af kunstens egenart, efter jeg har besøgt landet. Den er som zen-haverne. Ikke beregnet på at forstå. Samtidig er den konceptuel i langt højere grad end den danske.

Jeg besøgte også Japans største grafiske værksted hvor der arbejdede 50 kunstnere. Mødet med den kunstneriske leder Rituwa Kannon og hans kunst og værksted, hvortil jeg blev inviteret til at udstille og arbejde var meget inspirerende. Så jo, naturligvis så jeg nutidskunsten og fornemmede dets kår, som er økonomisk vanskelige, men ikke desto mindre eksperimenterende og blomstrende.

Hjemme er jeg vinterbader. Jeg elsker alt, hvad der har med vand og badning at gøre, så een af de ting jeg ville opleve i Japan var de varme kilder. Jeg tilbragte derfor en dag i et Onsen lidt udenfor Toyota, med at nedsænke mit legeme i kilderne fra bjergene, gå i sauna, få massage og blive rigtig mør og genfødt. Og drikke grøn te på tatamimåtten, mens lysene i den tilgrænsende have tændtes og vandet plaskede i havens trylleri. Sammen med mange andre japanere i yukata og badetøfler, følte jeg mig bestemt ikke japansk, jeg var for stor, men selve oplevelse var en henrykkelse, jeg gerne gør om!

På hjemvejen over Tokyo fik jeg set det sagnomspundne Fuji. Det er ellers sjældent på denne årstid, sagde de omkringsiddende, for regntiden var begyndt. Men denne dag var det klart solskin og kvælende varme. Synet var, som Johannes V. Jensen allerede har sagt det, så overvældende, at man ikke behøver at tro på andre verdner, når man ser, at dette kan findes. Og sådan synes jeg egentlig hele denne rejse har været: En åbenbaring!

